

sebb eszmék szolgálatában áll. Ezek között is első a hazaszeretet.

A mű kronologikus sorrendben halad végig a szerző életén. Gyerekként az éppen berendezkedő Hitler idejében Németországban vendégeskedik egy félzsido asszonynál, a Gestapo pedig elég egyértelműen a tudtára adja: jobb, ha távozik. Vészjósló idők ezek, ahogy egy ifjú látja. A többé-kevésbé békés gyermekkorának a második világháború borzalmi vetnek végét. Fercsey János ezekben az időkben – immár újságírói hivatásának megfelelően – jár-kei az utcákon, és a fiatal emberek kíváncsiságával, igazságérzetével szemléli az ott történeteket. Ezért találja magát egy szép napon a szovjet főhadiszálláson, a Szovjetunióba indulók között, ám innen egy óvatlan pillanatban egyszerűen kísétál.

1939-ben lesz az Esti Újság munkatársa, és ez a momentum végleg meghatározza az életét. A háború idején haditudósító a brajnszki erdőben. Annak végeztével a kisközpárt szellemi holdudvarához tartozik, a párthoz közelálló Igazság című lap munkatársa. Ezzel természetesen belépőt vált az emigránsokat szállító járművek egyikére. Rövid párizsi tartózkodás után Buenos Airesben telepedik le, 1963-ban pedig New Yorkba költözik, ahol létrehozza az Interco Press hírügynökséget, valamint a Foreign Press elnöke lesz tíz éven át. Egész életét a magyar szabadság ügyének szenteli,

közben a világ legkülönbözőbb tájairól tudósít – például a vietnámi háborúból –, munkája folytán mintegy hetven országba jut el.

Aki kezébe veszi Fercsey János könyvét, egy értelmes, tevékeny élet krónikáját ismerheti meg. Az író nem kérkedik elért eredményeivel, nem tanít, csak mesél. És amit mesél, az érdekes, izgalmas, szívszorító, tanulságos, kegyetlen és gyengéd. Ezt akkor is eléri, ha írása néhol túl részletes, egyszerre sokat akar elmondani. Merész és tiszteletre méltó vállalkozás átélte élményeket szavakkal átadni. Mert az élmény azé, aki átélte. Nekünk pedig marad az ösztönző példa.

PETRŐCZI KOVÁCS GERGELY

(*Argus Kiadó, Székesfehérvár; 2002. 492 o. 2800 Ft*)

Szabad György: Kossuth irányadása

Szabad Györgyöt hosszú évtizedek óta a kossuthi életmű legavatottabb ismerői között tarthatjuk számon. Már Kossuth születésének 175. évfordulója alkalmából is az általa írt könyvvel (*Kossuth politikai pályája, 1977*) tisztelegtek a magyar történelem talán legismertebb alakja előtt, s most a bicentenárium évében is az ő új tanulmányának kiadása volt a meg-

emlékezések egyik legfontosabb eseménye.

Kossuth Lajos birtoktalan kisnemesi családban született, s igen korán reá nehezedett idős szüleinek és négy húgának eltartása is. A kitűnő iskolákban nevelkedő, jogot végzett fiatalembert így pályája kezdetén sem vagyon, sem rang nem segítette az előrelépésben, viszont fogékonnyabbá és megértőbbé tette őt a „vaghyontalanok” és „nemtelenek” problémáival szemben. A tehetséges és szorgalmas ifjú ügyvéd előtt nyitva állt a Zemplén megyei közigazgatásban és igazságszolgáltatásban befutott karrier lehetősége, de az életét nagyban befolyásoló események hatására túllép a korabeli rendi társadalom által kínált gondolati és tevékenységi kereteken. Az egyik az 1828–1829-ben elvégzett, Magyarország minden adózóját és az adózók összes jövedelmét számba vevő összeírás adatainak alapos felülvizsgálata és értékelése. Kossuth faluról falura járva először szembesül a magyar valósággal, az adózó nép megalázottságával, tudatlanságával és nyomorúságával. 1831-ben a lengyel szabadságharc pusztító hadjáratai nyomán a felvidéki megyékben is fellépő kolera éhínségekhez és így lázongásokhoz vezetett. Kossuth a „kolerabizottság” vezetőjeként és a feldühödött tömeggel szemben a rend és Sátoraljaújhely városának védelmezőjeként már nemcsak a nép urai felé áradó, keserűséggel vegyes

gyűlöletével, hanem a nemesség bűnös közönyével és gyáva önzésével is szembesülhetett. E két, a kossuthi életút szempontjából Szabad György által *kulcsélménynek* nevezett esemény és az ebből levont következtetések nélkül nem érthetjük meg a reformellenzék legfontosabb követelését, a *közteherviselés* és az *érdekegyesítés* megvalósítását. Kossuth és a polgári Magyarországért küzdők belátták, hogy az ellenzéki nemesség csak akkor tudja a bécsi udvarral szemben politikai és gazdasági törekvéseit sikeresen képviselni, ha nem kell az udvar által befolyásolt és uraik ellen bősztített parasztság „hábatámadásától” tartaniuk. „Adózunk urak, különben megadóztunk. Menjünk, különben menettünk” – fogalmazott Kossuth. (Utolsó figyelmeztetésként 1846-ban Galíciában lengyel nemesi függetlenségi felkelés tört ki, amellyel szemben a jobbágyorsban tartott, a felszabadításban nem reménykedő parasztok ellenségesen léptek fel. Az udvar ezután könnyedén, külön-külön számolta fel mind a nemesi függetlenségi mozgalmat, mind a parasztlázadást.) Az ellenzék legjobbjai felismerték, hogy az érdekegyesítés egyetlen útja a velük eddig ellentétes érdekű parasztság megnyerése, tehát személyes szabadságuk és földbirtoklásuk biztosítása, azaz a kiváltságtalanok felemelésével a nemesség közössége helyett megteremteni a nemzet közösséget.

Kossuth országgyűlési tudósítóként, hírlapíróként, az Ellenzéki Párt alapítójaként, a márciusi napokban forradalmárként, a nyári hónapokban hadseregszervezőként, a megszülető első felelős magyar kormány pénzügyminisztereként, a Honvédelmi Bizottmány nagy hatalmú elnökeként, majd a hazai közélet iránt élénken érdeklődő emigráns politikusként is ugyanazon elvekért küzdött: a modern, polgári Magyarorszáért. Felkészületlen és bátran vállalta a reá kiszabott feladatot, tudta, hogy nem térhet ki korának kihívásai elől. Hitvallása szerint: „Csak az képes hatalmasan hatni, ki saját korának embere, míg ellenben, ki korát megelőzi, csak halála után él, ki pedig korától elmarad, élve is halott.”

SZELKE LÁSZLÓ

(Válasz Könyvkiadó, Budapest, 2002.)

Kósa Csaba: *Kossuth, a hírlapíró*

Kossuth Lajos éppen kétszáz esztendeje, 1802-ben született a Zemplén megyei Monokon, kismemesi családban. Élete – a magyar nyelvvel nagy kedvvel és zseniálisan játszó Kosztolányi rövid strófájával ellentétben – egyáltalán nem volt monoton. A sátorlajújhelyi elemi és piarista gim-

náziumi évek után a híres protestáns iskolákban szerez széles körű, első-sorban elméleti ismereteket: az eperjesi evangélikus kollégiumban bölcsészeti, majd a sárospataki református kollégiumban jogi tanulmányokat folytat. A tehetséges, jogot végzett fiatalember, megismerve hazája mérhetetlen elmaradottságát és társadalmi ellentéteit, hamar bekapcsolódik szülőföldje politikai életébe, és a tovább már nem halogatható reformok kérlelhetetlen szószólója lesz.

Kósa Csaba könyvéből a publicistaként is komoly és maradandó életművet alkotó Kossuthot ismerhetjük meg, a kézzel másolt első tudósításaitól kezdve egészen a szakma csúcsát jelentő, az amerikai Timesba írt vezércikkeiig. Kossuth első, a polgári nyilvánosság és közvélemény megteremtéséért tett lépése az 1832 decemberében induló, eleinte kézzel másolt, levél formában megjelenő újságja, az 1832–1836-os reformországgyűlés eseményeiről beszámoló Országgyűlési Tudósítások megjelentetése. E lap kicsi, de gyorsan növekvő olvasótábora első kézből kaphat tájékoztatást a mind izgalmasabbá váló pozsonyi eseményekről, és hatására kialakul egy reformpárti közvélemény, mely egyre inkább részt is kíván venni saját ügyei intézésében, az ország és személyes sorsa irányításában. Kossuth nemcsak tájékoztatta a formálódó nyilvánosságot, hanem élményszerűen megírt beszámolóival formálta